

V BO‘LIM. OILA A‘ZOLARINING VA BOSHQA ShAXSLARNING ALIMENT MAJBURIYATLARI

14-bob. Ota-ona hamda bolalarning aliment huquqi va majburiyatlari

96-modda. Ota-onaning voyaga yetmagan bolalariga ta‘minot berish majburiyati

Ota-ona voyaga yetmagan bolalariga ta‘minot berishi shart.

*Qarang: O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 64-
moddasi birinchi qismi.*

Voyaga yetmagan bolalariga ta‘minot berish majburiyatini
ixtiyoriy ravishda bajarmagan ota (ona)dan sudning hal qiluv
qaroriga yoki sud buyrug‘iga asosan aliment undiriladi.

Voyaga yetmagan bolalarga aliment to‘lash haqida ota-ona
o‘rtasida kelishuv bo‘lmaganda yoki aliment ixtiyoriy ravishda
to‘lanmaganda va ota-onadan birortasi ham aliment undirish
to‘g‘risida sudga da‘vo yoxud ariza bilan murojaat qilmagan
hollarda, vasiylik va homiylik organlari, shuningdek o‘n to‘rt
yoshga to‘lgan bola voyaga yetmagan bolaning ta‘minoti uchun
ota yoki onadan qonunda belgilangan miqdorda aliment undirish
to‘g‘risida da‘vo qo‘zg‘atishga haqlidir.

*(96-moddaning uchinchi qismi O‘zbekiston
Respublikasining 2020-yil 10-martdagi O‘RQ-608-sonli Qonuni
tahririda — Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi,
11.03.2020-y., 03/20/608/0278-son)*

Qarang: mazkur Kodeksning 99-moddasi.

Ota-ona va bola alohida-alohida yashagan taqdirda, vasiylik va homiylik organlari, shuningdek o'n to'rt yoshga to'lgan bola bir vaqtning o'zida ota va onadan voyaga yetmagan bolalarning ta'minoti uchun aliment undirish to'g'risida da'vo qo'zg'atishga haqli.

(96-modda O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 10-martdagi O'RQ-608-sonli Qonuniga asosan to'rtinchi qism bilan to'ldirilgan — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 11.03.2020-y., 03/20/608/0278-son)

97-modda. Bolalarga ta'minot berishda ota-ona majburiyatlarining tengligi

Voyaga yetmagan bolalariga aliment to'lash va ularga ta'minot berishda ota-onaning majburiyatlari tengdir.

Voyaga yetgan, mehnatga layoqatsiz, yordamga muhtoj bolalariga ta'minot berishda ota-onaning majburiyatlari tengdir.

98-modda. Ota-onaning voyaga yetmagan bolalariga aliment to'lash tartibi

Ota-ona voyaga yetmagan bolalariga ta'minot berish uchun aliment to'lash tartibini o'zaro kelishgan holda belgilashga haqlidirlar.

Voyaga yetmagan bolalariga ta'minot berish uchun aliment to'lash tartibi va shakli haqida ota-ona o'rtasidagi kelishuv qonunda belgilangan qoidalarga va bolaning manfaatlariga zid bo'lmasligi kerak.

Qarang: mazkur Kodeksning 99 va 131-moddalari.

99-modda. Ota-onaning voyaga yetmagan bolalariga to'laydigan aliment miqdori

Agar voyaga yetmagan bolalariga ta'minot berish haqida ota-ona o'rtasida kelishuv bo'lmasa, ularning ta'minoti uchun aliment sud tomonidan ota-onaning har oydagi ish haqi va (yoki) boshqa daromadining bir bola uchun — to'rtidan bir qismi; ikki bola uchun — uchdan bir qismi; uch va undan ortiq bola uchun — yarmisi miqdorida undiriladi. Bu to'lovlarning miqdori taraflarning moddiy yoki oilaviy ahvolini va boshqa e'tiborga loyiq holatlarni hisobga olgan holda sud tomonidan kamaytirilishi yoki ko'paytirilishi mumkin.

Har bir bola uchun undiriladigan aliment miqdori qonun hujjatlari bilan belgilangan mehnatga haq to'lash eng kam miqdorining 26,5 foizidan kam bo'lmasligi kerak.

(99-moddaning ikkinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 3-dekabrdagi O'RQ-586-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 04.12.2019-y., 03/19/586/4106-son)

100-modda. Ota-onaning voyaga yetgan bolalariga aliment to'lashi

Ota-ona voyaga yetgan mehnatga layoqatsiz, yordamga muhtoj bolalariga ta'minot berishi shartdir.

Voyaga yetgan mehnatga layoqatsiz, yordamga muhtoj bolalariga ta'minot berish ota-onaning kelishuviga binoan amalga oshiriladi. Ota-ona o'rtasida bunday kelishuvga erishilmagan taqdirda nizo sud tartibida hal qilinadi.

101-modda. Ota-onaning voyaga yetgan bolalariga to'laydigan aliment miqdori

Ota-onadan voyaga yetgan mehnatga layoqatsiz, yordamga muhtoj bolalariga undiriladigan alimentning miqdori sud tomonidan aliment to'lashi shart bo'lgan ota-onaning oilaviy va moddiy ahvoli hisobga olinib, har oyda pul bilan to'lanadigan qat'iy summada belgilanadi.

102-modda. Ota-onadan bolalarga undiriladigan aliment miqdorini aniqlash tartibi

Ota-onadan bolalarga undiriladigan aliment miqdori aliment to'lovchining oylik ish haqiga va (yoki) boshqa daromadiga nisbatan ulushlar hisobida yoki pul bilan to'lanadigan qat'iy summada belgilanishi mumkin.

Aliment to'lashi shart bo'lgan ota-onaning ish haqi va (yoki) boshqa daromadi doimo bir xilda bo'lmay, o'zgarib tursa yoxud daromadining bir qismini natura tarzida oladigan bo'lsa, shuningdek daromaddan ulush tarzida aliment undirish imkoniyati bo'lmasa yoki ota-ona rasman belgilangan ish haqi yoki daromadga ega bo'lmasa, voyaga yetmagan bolalarning ta'minoti uchun to'lanishi lozim bo'lgan aliment miqdori har oyda pul bilan to'lanadigan qat'iy summada belgilanishi mumkin.

103-modda. Bolalarning ta'minoti uchun qilinadigan qo'shimcha xarajatlari

Ota-ona favqulodda holatlar (bolaning og'ir shikastlanishi, kasal bo'lishi va boshqalar) tufayli kelib chiqqan, bolaning ta'minoti uchun zarur bo'lgan qo'shimcha xarajatlarda ishtirok etishi shart.

Qo'shimcha xarajatlarda ishtirok etishdan bosh tortgan ota (ona)dan sud ularning oilaviy va moddiy ahvolini hisobga olib, qo'shimcha xarajatlarni qisman pul bilan to'lanadigan qat'iy summada undirish haqida hal qiluv qarori chiqarishi mumkin.

104-modda. Aliment undirishda hisobga olinadigan daromadlar

Aliment O'zbekiston Respublikasi hududida va uning tashqarisida pul yoki natura tarzida olingan barcha turdagi daromadlardan ushlab qolinadi.

Chet el valyutasida olinadigan daromadlar aliment undiriladigan kunda amalda bo'lgan O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy kursi bo'yicha so'mlarda hisoblanadi.

105-modda. Aliment miqdorini kamaytirish yoki aliment to'lashdan ozod qilish

Aliment to'layotgan ota-onaning boshqa voyaga yetmagan bolalari bo'lib, undan qonunda belgilangan miqdorda aliment undirilganda o'sha bolalar aliment olayotgan bolalarga nisbatan moddiy jihatdan kamroq ta'minlanib qoladigan bo'lsa, shuningdek aliment to'layotgan ota (ona) nogiron bo'lib, moddiy jihatdan qiynalib kelayotgan bo'lsa yoki aliment olayotgan shaxs mustaqil daromadga ega bo'lgan taqdirda, aliment miqdori sud tomonidan kamaytirilishi mumkin.

Agar voyaga yetmagan bola davlat yoki nodavlat muassasalarining to'liq ta'minotida bo'lsa, sud aliment to'layotgan ota yoki onaning moddiy ahvolini hisobga olib, to'lanayotgan aliment miqdorini kamaytirish yoki uni aliment to'lashdan ozod qilish haqida hal qiluv qarori chiqarishi mumkin.

Aliment miqdorini kamaytirish yoki uni to‘lashdan ozod qilish uchun asos bo‘lgan holatlar tugaganda manfaatdor taraf aliment qonunda belgilangan miqdorda undirilishini talab qilib, sudga murojaat etishga haqli.

Qarang:mazkur Kodeksning 99-moddasi.

106-modda. Ota-ona qaramog‘idan mahrum bo‘lgan bolalarga ta‘minot berish

Ota-onasi vafot etganligi oqibatida yetim qolgan voyaga yetmagan bolalarga ta‘minot berish, ularni tarbiyalash va ularga ta‘lim berish davlat tomonidan to‘liq amalga oshiriladi.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 64-moddasi ikkinchi qismi, O‘zbekiston Respublikasi “Bola huquqlarining kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonunining 27-moddasi.

107-modda. Bolalar muassasalariga joylashtirilgan bolalar uchun aliment undirish

Voyaga yetmagan bolani ota-onasidan olish va uni bolalar tarbiya muassasasiga joylashtirish to‘g‘risidagi hal qiluv qarorini chiqarishda sud ota va onaning har biridan mazkur bola foydasiga ushbu Kodeksning 99-moddasida belgilangan miqdorlarda alimentlar undiradi. Bunda undirilgan alimentlar mazkur bola nomiga ochilgan bank hisobvarag‘ida jamlanadi va u voyaga yetganda to‘lanadi.

(107-moddaning matni O‘zbekiston Respublikasining 2013-yil 30-apreldagi O‘RQ-352-sonli Qonuni tahririda — O‘R QHT, 2013-y., 18-son, 233-modda)

108-modda. Voyaga yetgan mehnatga layoqatsiz bolalarning ta'minot talab qilish huquqi

Mehnatga layoqatsiz, yordamga muhtoj voyaga yetgan bolalar ota-onasidan, agar ular yo'q bo'lsa, qarindoshlari va ushbu Kodeksda ko'rsatilgan boshqa shaxslardan o'z ta'minoti uchun aliment talab qilish huquqiga ega. Bunday hollarda aliment miqdori sud tomonidan aliment to'lashi shart bo'lgan shaxsning moddiy va oilaviy ahvoli hisobga olinib, pul bilan to'lanadigan qat'iy summada belgilanishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning 16-bobi ("Qarindoshlar va boshqa shaxslarning aliment majburiyatlari").

109-modda. Voyaga yetgan, mehnatga layoqatli bolalarning ota-onasiga ta'minot berish majburiyati

Voyaga yetgan, mehnatga layoqatli bolalar mehnatga layoqatsiz, yordamga muhtoj o'z ota-onasiga ta'minot berishlari va ular to'g'risida g'amxo'rlik qilishlari shart.

Ota-onasining davlat va nodavlat muassasalari qaramog'ida ekanligi voyaga yetgan mehnatga layoqatli bolalarni ota-ona haqida g'amxo'rlik qilish va ularga moddiy yordam ko'rsatish majburiyatidan ozod qilmaydi.

110-modda. Ota-onaga beriladigan ta'minot miqdori va tartibi

Voyaga yetgan, mehnatga layoqatli bolalar o'z ota-onasiga ixtiyoriy ravishda moddiy yordam berishdan bo'yin tovtasalar, ta'minot miqdori bolalarning oilaviy va moddiy ahvolini hisobga olgan holda sudning hal qiluv qaroriga asosan belgilanadi.

Ota-ona, aliment undirish haqidagi talabni o'z bolalarining biriga yoki bir nechtasiga nisbatan qo'yganligidan qat'i nazar,

aliment miqdorini belgilashda sud voyaga yetgan, mehnatga layoqatli bolalarning barchasini hisobga olishi lozim.

Voyaga yetgan, mehnatga layoqatli bolalardan aliment undirish nizosi uzil-kesil hal bo'lgunga qadar sudya shu nizo bo'yicha vaqtincha to'lab turilishi lozim bo'lgan summani ko'rsatib, ajrim chiqarishi mumkin.

Voyaga yetgan, mehnatga layoqatli bolalardan undirilayotgan aliment miqdori qonun hujjatlarida belgilangan mehnatga haq to'lash eng kam miqdorining 11,75 foizidan kam bo'lmasligi kerak.

(110-moddaning to'rtinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 3-dekabrdagi O'RQ-586-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 04.12.2019-y., 03/19/586/4106-son)

111-modda. Ota-onaning ta'minoti uchun qilinadigan qo'shimcha xarajatlar

Voyaga yetgan, mehnatga layoqatli bolalar ota-onasining kasalligiga va boshqa uzrli sabablarga ko'ra qilinadigan qo'shimcha xarajatlarda ishtirok etishlari shart.

Voyaga yetgan, mehnatga layoqatli bolalar tomonidan qo'shimcha xarajatlar ixtiyoriy ravishda qoplanmasa, talab qilinayotgan summa sud tartibida undirilishi mumkin.

112-modda. Nizo sudda hal etilgunga qadar aliment undirish

Bolaning tug'ilganlik to'g'risidagi guvohnomasida ota (ona) deb yozilgan shaxsdan aliment undirish to'g'risidagi nizo uzil-kesil hal etilgunga qadar sudya shu nizo bo'yicha undan

ushbu Kodeksda belgilangan miqdorda vaqtincha aliment undirish to'g'risida ajrim chiqarishi mumkin.

Qarang: mazkur Kodeksning 99-moddasi.

113-modda. Bolalarni ota-onasiga ta'minot berish majburiyatidan ozod qilish

Agar sud ota-onaning ota-onalik majburiyatini bajarishdan bo'yin tovlaganligini aniqlasa, bolalarni mehnatga layoqatsiz, yordamga muhtoj ota-onasiga ta'minot berish majburiyatidan ozod qilishi mumkin.

114-modda. Aliment undirish to'g'risidagi sud qarorini ijro etish

Aliment undirish to'g'risidagi sudning hal qiluv qarori yoki sud buyrug'i qonun hujjatlarida belgilangan tartibda ijro etiladi.

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksining 226-moddasi va V-bo'limi ("Sud qarorlarining ijrosi") hamda O'zbekiston Respublikasining "Sud hujjatlari va boshqa organlar hujjatlarini ijro etish to'g'risida"gi Qonuni.

(114-moddaning matni O'zbekiston Respublikasining 2003-yil 12-dekabrdagi 568-II-son Qonuni tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2004-y., 1-2-son, 18-modda)

115-modda. Sudning bir necha hal qiluv qarorlari bo'yicha undiriladigan aliment miqdorini belgilash

Boshqa-boshqa ota-onadan tug'ilgan voyaga yetmagan bolalar uchun sudning bir necha hal qiluv qarorlariga asosan bir

ota (ona)dan undirilayotgan alimentning umumiy miqdori ushbu Kodeksning [99-moddasida](#) nazarda tutilgan miqdordan oshib ketsa, aliment to'lovchi ota (ona) aliment to'lash haqidagi sudning hal qiluv qarori yoki sud buyrug'i kimning foydasiga chiqqan bo'lsa, o'sha shaxslarning har biriga nisbatan alimentning miqdorini tegishincha kamaytirish to'g'risida da'vo taqdim etishi mumkin.

(115-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2003-yil 12-dekabrdagi 568-II-son [Qonuni tahririda](#) — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2004-y., 1-2-son, 18-modda)

Sud sudlarning barcha hal qiluv qarorlariga binoan to'lanishi lozim bo'lgan, ushbu Kodeks [99-moddasida](#) belgilangan aliment miqdoridan kelib chiqqan holda, bolalarga nisbatan sudlarning hal qiluv qarorlari mavjud bo'lsa, ularning har biriga tegishli bo'lgan alimentning teng ulushdagi yangi miqdorini belgilaydi.

Alimentning miqdorini kamaytirishga asos bo'lgan holatlar tugagan taqdirda, voyaga yetmagan bolalari uchun aliment oluvchi shaxs ushbu Kodeksning [99-moddasida](#) ko'rsatilgan miqdorda aliment undirish to'g'risida da'vo bilan sudga murojaat qilishga haqlidir.

116-modda. Aliment to'lashdan bosh tortganlik uchun javobgarlik

Voyaga yetmagan yoki voyaga yetgan mehnatga layoqatsiz, yordamga muhtoj bolalariga aliment to'lash haqidagi sudning hal qiluv qarorini bajarishdan bo'yin tovlagan shaxslar ushbu Kodeksning [79-moddasiga](#) asosan ota-onalik huquqidan mahrum qilinishi yoki jinoiy javobgarlikka tortilishi mumkin.

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining [122-moddasi](#).

Ota-onasiga moddiy yordam berish to‘g‘risidagi sudning hal qiluv qarorlarini bajarmaslik jinoiy javobgarlikka sabab bo‘ladi.

Qo‘shimcha ma‘lumot uchun qarang: O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining [123-moddasi](#).